

कृतज्ञता, कृतज्ञतेचे स्वरूप ♥

ईशा सरदेसाई यांच्याद्वारे एक भाष्य

कृतज्ञता. हा एक असा शब्द आहे ज्याचा आपण सिद्धयोग मार्गावर आदर करतो, एक असा सद्गुण ज्याचे आपण गुणगान करतो, एक असा गुण की, जो विकसित करण्याची आठवण आपण स्वतःला करून देतो. हा एक असा अनुभवदेखील आहे की, ज्याला आपण अंतरी खोलवर जाणतो; कृतज्ञतेचे स्वरूप कितीही अवर्णनीय वाटत असले, तरी हृदयाच्या एकाच ठोक्यात आपण तिला ओळखू शकू.

विशेषतः वर्षाच्या या समयी, अमेरिकेत लोक जेव्हा थॅक्स्गिव्हिंगचे पर्व साजरे करत असतात, तेव्हा कृतज्ञता आपल्या सर्वांच्या मनात एक विशेष स्थान ग्रहण करते. गुरुमाई चिद्विलासानंद आणि बाबा मुक्तानंद यांनी थॅक्स्गिव्हिंगच्या सन्मानार्थ अनेक सिद्धयोग शक्तिपात ध्यान-शिबिरे आयोजित केली आहेत. अलीकडेच, सिद्धयोग मार्गाच्या वेबसाइटवर, आपण सिद्धयोग संघाच्या रूपात थॅक्स्गिव्हिंगचे पर्व साजरे केले—कृतज्ञतेचा भाव जागृत करणारे व्हीडिओ पाहून, आभार व्यक्त करणाऱ्या प्रार्थना करून, आणि थेट व्हीडिओ स्ट्रीमद्वारे आयोजित सत्संगांमध्ये सहभागी होऊन.

श्रीगुरुमाईना पत्र लिहिणे ही त्यांच्याप्रति कृतज्ञता व्यक्त करण्याची अनेक वर्षांपासून माझी आवडती पद्धत होती. मी गुरुमाईना अनेकदा पत्रे लिहित असे; त्यांचे प्रेम, त्यांची कृपा, त्यांचे ज्ञान, त्यांचे आशीर्वाद, त्यांचे या पृथ्वीवर असणे यांविषयी मी किती कृतज्ञ होते हे त्यांच्यापर्यंत पोहोचावे अशी माझी इच्छा होती. खरेतर, त्यांना लिहिलेली माझी वैयक्तिक पत्रे वाचल्यानंतरच गुरुमाईनी मला सिद्धयोग मार्गाच्या वेबसाइटसाठी पत्रे लिहिण्यास सांगितले. अशा प्रकारे, गुरुमाईंच्या शिकवणींविषयीचे माझे अनुभव मी तुम्हाला, माझ्या सह-सिद्धयोगींना आणि नवीन साधकांना सांगू शकले. म्हणून वर्ष २०१८मध्ये—आणि पुन्हा या वर्षी २०२५मध्ये—मी या वेबसाइटसाठी प्रत्येक महिन्याच्या आरंभी एक पत्र लिहिले. ही माझ्यासाठी एक सन्माननीय गोष्ट आहे, माझे अहोभाग्य आहे आणि यादरम्यान गुरुमाईंप्रतिची माझी कृतज्ञता वाढतच राहिली आहे.

इथे, कृतज्ञतेच्या या गूढ, रहस्यमय साम्राज्यात, मला तुमच्यासमवेत काही क्षण राहावेसे वाटते आहे. कल्पना करा की, कृतज्ञता तुम्हाला कोणत्या स्वरूपात दिसते, कोणत्या रंगाने ती तुमचे आंतरिक जगत रंगवते. कल्पना करा की, कृतज्ञता जर एक फळ असेल, तर ती तुमच्या जिभेवर कोणती चव सोडेल. कृतज्ञतेच्या आलिंगनाचा पोत अनुभवा, ते विशिष्ट वस्त्र अनुभवा ज्यात ती लपेटलेली आहे. तुम्हाला कृतज्ञता ही तरल सूर्यप्रकाशासारखी जाणवते का, जो तुम्हाला व्यापतो आहे, ज्याने

तुम्हाला वेढले आहे, जो तुमच्यावर एखाद्या झऱ्यासारखा असा काही कोसळतो आहे, की इतर सर्व विचार लुप्त होत आहेत आणि तुम्ही फक्त उबदारपणाने आणि प्रकाशाने चिंब होत आहात? किंवा, तुम्हाला याहून काही निराळे अनुभवास येते का? कृतज्ञता ही एक चमचमणारी सप्तरंगी आभा आहे का? ही एक मऊसूत मृदुलता आहे का? एक सुखद गोडवा आहे की, केवळ साधी, शांतिमय ऊर्जा आहे?

तुम्हाला किंवा मला कृतज्ञतेची अनुभूती कोणत्याही स्वरूपात होत असो, तरीही आपण ही खात्री बाळगू शकतो की, ती *आपली स्वतःची* आहे. आपल्याकरिता ती तितकीच अंगभूत आहे, जितके की आपल्या वाहिन्यांमधील रक्त आणि फुफ्फुसातील ऑक्सिजन. कदाचित त्याहूनही जास्तच.

महान संतकवी ज्ञानेश्वर महाराज, आपली कृती ज्ञानेश्वरी यामध्ये, आत्म्याच्या त्या ओझरत्या दर्शनांचे वर्णन करतात, ज्यांची प्रतीती एखाद्या साधकाला त्याच्या साधनेदरम्यान येते. यासाठी ते एक उपमा देऊन म्हणतात : “खारट पाणी बनवण्यासाठी, पाणी पुन्हापुन्हा मिठावर ओतले जाते. त्याच प्रकारे, अभ्यासाद्वारे, एका जीवात्म्याला ज्या सुखाची लेशमात्र जरी अनुभूती झाली, तर त्याने दुःख नष्ट व्हायला हवे.”^१

या ओवीविषयी मी सर्वप्रथम श्रीगुरुमाईकडून शिकले होते आणि आता मला ही आठवली कारण गुरुमाई कृतज्ञतेबद्दल जे शिकवतात तीच गोष्ट ही ओवी प्रतिबिंबित करते. कृतज्ञतेविषयी आपला प्रत्येक अनुभव—मग तो कितीही क्षणभंगुर वाटला तरीही—आपल्या अंतरी पाळेमुळे रुजवतो. तिची उपस्थिती अचल होते, तिचा प्रभाव अपरिवर्तनीय होतो; ती तितकीच अमर ठरते जितका आत्मा असतो, ज्यापासून तिचा उद्भव होतो. गुरुमाई म्हणतात, “एकदा का तुमच्या हृदयाने कृतज्ञतेच्या शक्तीचा आस्वाद घेतला की, ती कृतज्ञता कायमस्वरूपी राहते.”

अर्थातच, आपला जो दैनंदिन अनुभव असतो, तो या सत्याच्या विरुद्ध असल्याचे वाटू शकते. कृतज्ञतेची उपस्थिती विसरणे खूप सोपे असू शकते. असे घडू शकते की, अंतरी कृतज्ञता न अनुभवता आपले अनेक दिवस, आठवडे, अगदी महिनेदेखील व्यतीत होतील आणि त्याऐवजी आपण क्रोधाच्या व नैराश्याच्या विचित्र, सुखद अनुभवात राहण्याची निवड करू, आपल्या सतत वाढत राहणाऱ्या तक्रारींच्या आरामदायी जाळ्यात राहण्याचा पर्याय आपण निवडू. पण, विस्मरण म्हणजे सर्व काही पुसले जाणे किंवा लुप्त होणे नव्हे, आणि कृतज्ञतेचे सामर्थ्य असे आहे की, मनाचे चढउतार तिला स्पर्श करू शकत नाहीत.

आपण जेव्हा स्मरण करण्याचे जागरूकतेने *ठरवतो*, जेव्हा आपण सूर्याच्या प्रकाशाने व विविध रंगांनी परिपूर्ण, रेशमी जाणीव आणि मधुमय फळाने ओतप्रोत अशा त्या विशाल आंतरिक

आश्रयस्थानी पुन्हा एकदा बुडी मारण्याचे ठरवतो, तेव्हा आपल्याला आढळून येते की—हो! कृतज्ञता तर नेहमीच इथे आहे. ती तर सदैव आपल्या अस्तित्वाला आधार देत आली आहे, आपल्याला सांभाळत आली आहे.

ही गोष्ट अविश्वसनीय वाटू शकते, तरीदेखील मी असा युक्तिवाद मांडेन की, यात काहीतरी असे आहे जे सर्वात नैसर्गिक, अत्यंत सहज-स्वाभाविक आहे. या ब्रह्मांडातील प्रत्येक गोष्ट स्मरणशक्तीने स्पंदित आहे. जमिनीखाली मातीत खोलवर पुरली गेलेली बीजे आणि वनस्पतींचे अन्य पदार्थ शास्त्रज्ञांना सापडत आहेत, त्यांपैकी काही तर हजारो वर्षे जुने आहेत. वनस्पतींचे हे पदार्थ गोठलेल्या मातीच्या जाड थरांखाली दीर्घकाळापासून जतन केले गेले होते. या पदार्थांपासून नवजीवन पुन्हा पल्लवित होऊ शकते, ही गोष्ट अशक्य वाटू शकते, पण जेव्हा शास्त्रज्ञांनी ती बीजे व वनस्पतींचे पदार्थ पुन्हा बाहेर काढून अनुकूल परिस्थितींमध्ये त्यांची लागवड केली, तेव्हा ती बीजे अंकुरित झाली.

मानवांमध्येदेखील स्मरणशक्तीची उल्लेखनीय क्षमता दिसून येते—केवळ बौद्धिक रूपातच नव्हे, तर आपल्या पेशींमध्ये, आपल्या प्रत्येक स्नायुपेशींमध्ये ही स्मरणशक्ती निहित आहे. मला खात्री आहे की, तुमच्यापैकी अनेकांनी 'मसल मेमरी' [स्नायुपेशींची स्मरणशक्ती] याविषयी ऐकले असेल. ही ती क्षमता आहे ज्यायोगे आपल्या स्नायुपेशी ती कार्ये अधिकाधिक कौशल्याने करू शकतात, जी आपण वारंवार करत जातो. याचे कारण हे आहे की, आपली मध्यवर्ती मज्जासंस्था [सेंट्रल नर्व्हस सिस्टम्] आणि स्नायुपेशी या दोहोंना जोडणारे मज्जातंतू नियमित अभ्यासाने अधिकाधिक बळकट होत जातात. याच्या परिणामस्वरूप, आपल्या हालचाली आपसूकच होतात आणि त्या कशा करावयाच्या याचे ज्ञान आपल्या अंतरी सहज-स्वाभाविकपणे घर करते. म्हणूनच आपण वर्षानुवर्षे सायकल चालवली नाही तरी, ती कशी चालवायची हे आपल्या स्मरणात राहते—आपले हात आणि पाय कुठे ठेवायचे, संतुलन कसे ठेवायचे, ब्रेक कसा लावायचा.

सिद्धयोग मार्गावर, श्रीगुरुमाई आपल्याला शिकवतात की, साधनेचा एक भाग म्हणून आपण स्मरणाचा अभ्यास करावा. उदाहरणार्थ, सिद्धयोग मार्गाच्या वेबसाइटवर पोस्ट केलेली 'ॐ'च्या व हृदयाच्या आकाराशी संबंधित छायाचित्रे विचारात घ्या. गेल्या काही वर्षांमध्ये आणि गुरुमाई विश्वामध्ये जिथे कुठे यात्रा करत, तेव्हा तिथे फेरफटका मारायला बाहेर पडल्यावर त्यांना जागोजागी हृदयाचे आणि 'ॐ'चे आकार दिसत असत. म्हणून, सिद्धयोग मार्गाच्या वेबसाइटचा पुन्हा आरंभ झाल्यानंतर, काही वर्षांनी, २०१५मध्ये गुरुमाईंनी श्री मुक्तानंद आश्रमाच्या निसर्ग-परिसरातील हृदयाच्या आकारांची आणि 'ॐ'च्या आकारांची छायाचित्रे काढण्यासाठी आणि त्यातील काही छायाचित्रे वेबसाइटवर पोस्ट करण्यासाठी मार्गदर्शन केले.

माझी अशी समज आहे की, गुरुमाईंनी हे मार्गदर्शन देण्यामागचे कारण म्हणजे, त्यांचा असा दृढ विश्वास आहे की, निसर्गाशी आपले एक नाते आहे. या नात्यामुळेच, गुरुमाई त्यांच्या शिकवणी विस्तारपूर्वक समजावून सांगताना निसर्गातील उदाहरणांचा उल्लेख करतात. दुसऱ्या शब्दांत मांडायचे झाल्यास, आपण निसर्गाचे अनुकरण करू शकतो, कारण आपण निसर्गाचाच एक भाग आहोत.

श्रीगुरुमाईंच्या शिकवणी आपल्याला या वस्तुस्थितीची जाणीव करून देतात, की सत्य अस्तित्वात आहे आणि आपण त्याचा अनुभव आपल्या अंतरी तसेच आपल्या सभोवताली घेऊ शकतो. याविषयी, गुरुमाईंनी कितीतरी लोकांना असे सांगितल्याचे मी ऐकले आहे की, जेव्हाजेव्हा आपल्याला आपल्या आजूबाजूला 'ॐ'चा किंवा हृदयाचा आकार दिसतो, तेव्हा आपण त्याला एक मधुर आमंत्रण समजू शकतो, जणू निसर्गच आपल्याला विचारतो आहे की, "तुम्ही आज आदिमंत्र 'ॐ' गायला का? आज तुम्ही तुमच्या हृदयाला भेट दिली का?" आणि मग तो क्षण 'स्मरणाचा' क्षण बनतो, कृतज्ञतेचा क्षण बनतो. जसे की, मी गुरुमाईंना हेदेखील म्हणताना ऐकले आहे, "हृदय, हे कृतज्ञतेचे घर आहे."

स्मरणाविषयी आणि विशेषतः कृतज्ञतेचे स्मरण ठेवण्याविषयी जी अद्भुत गोष्ट आहे, ती म्हणजे हे एक प्रेरणादायक कृत्य आहे, असे कृत्य ज्याचा प्रभाव कितीतरी पटीने वृद्धिंगत होऊन सर्वत्र पसरतो. मी आधी उल्लेख केला आहे की, कृतज्ञता सूर्यप्रकाशाचे रूप घेऊ शकते, प्रकाशपुंजांचे रूप घेऊ शकते जे तुमच्या संपूर्ण अस्तित्वात गुंजायमान होतील. आणि जेव्हा हा प्रकाश तुम्हाला नखशिखांत व्यापतो—जेव्हा तो तुमच्या दृष्टिकोणात समाविष्ट होतो आणि तुमचे रोम-रोम त्याच्या तेजाने चमकते—तेव्हा काय घडते? तुम्हाला असे वाटत नाही का की, तो कोणत्यातरी रूपाने प्रकट होऊ इच्छितो? कृतज्ञता एखादे रूप व आकार घेण्यासाठी उत्कंठित असते. ती अभिव्यक्त झाली की वृद्धिंगत होते; ती प्रकट होण्याकरिताच आहे.

आता, याचा अर्थ काय आहे—कृतज्ञतेने तुमच्या आयुष्यात साकार रूप घेतले तर ती कशी दिसेल आणि कशा प्रकारे जाणवेल—याचा शोध तुम्हालाच घ्यायचा आहे. मी गुरुमाईंच्या शिकवणींविषयी माझे आरंभिक चिंतन तुम्हाला इथे सांगितले आहे, परंतु निःसंशयपणे आपल्या सर्वांना शिकण्यासाठी आणि जाणून घेण्यासाठी याहूनही अधिक काही आहे. मी तुम्हाला आमंत्रित करते की, तुम्ही या शिकवणींवर चिंतनमनन करत राहावे, तुमच्या साधना सर्कलमध्ये एकत्र येऊन ही चर्चा करावी की, तुम्ही कृतज्ञता आचरणात कशी उतरवाल.

तथापि, माझी तुम्हाला एक विनंती आहे. मानव म्हणून आपल्यामध्ये स्वतःविषयी विश्लेषण किंवा परीक्षण करण्याची विलक्षण क्षमता आहे. रात्रंदिवस आपण स्वतःला पारखत असतो, स्वतःला असे प्रश्न विचारत राहतो, जसे की, “मी सुंदर आहे का? मी पुरेसा सुंदर आहे का? मी बलवान आहे का? मी पुरेसा बलवान आहे का? मी हुशार आहे का? मी पुरेसा हुशार आहे का?” असे करणे आपण चालूच ठेवू शकतो. म्हणून मी असे सांगू इच्छिते की, मुद्दा जेव्हा कृतज्ञतेची अनुभूती करण्याविषयी येतो—विशेषतः त्या कृतज्ञतेची जी आपण शक्तिपात मिळाल्यानंतर श्रीगुरुंप्रति अनुभवतो—तेव्हा आपण आपल्या अनुभवाच्या सखोलतेविषयी आणि विशालतेविषयी विश्लेषण करू नये. आपल्याला स्वतःला हे विचारण्याची गरज नाही की, आपण पुरेशी कृतज्ञता अनुभवतो आहोत का.

मला ही जी समज प्राप्त झाली आहे, तिच्यासाठी मी गुरुमाईप्रति सदैव कृतज्ञ आहे—ही समज की, मी जागरूक राहावे, कृतज्ञतेच्या माझ्या अनुभवांच्या श्रेष्ठतेची आलोचना करण्यापासून, त्यांवर शंका घेण्यापासून किंवा त्यांविषयी तर्क लावण्यापासून मी दूर राहावे. मी या जगात कृतज्ञतेच्या भावनेसह कसे राहावे याविषयी अधिक जागरूक राहण्यास गुरुमाईनी मला मदत केली आहे, यासाठीदेखील मी त्यांच्याप्रति कृतज्ञ आहे. या प्रक्रियेत, मी हे जाणले आहे की, कृतज्ञतापूर्ण हृदयाने स्वतःला खरोखर समर्पित करणे यासाठी धाडस लागते. मला परिपूर्णतेची जाणीव दुसऱ्या कोणा व्यक्तीने करून द्यावी अशी आशा सतत बाळगणे आणि मी माझ्या स्वतःच्या आत्म्यात निहित असलेली परिपूर्णता ओळखून त्या बोधासह कार्य करणे, या दोहोंमध्ये फरक आहे. मला हे समजले आहे की, हाच उद्गम आहे, आत्मगौरवाचा, खऱ्या अर्थाने शालीनतेसह जगण्याचा.

जसे की, तुमच्यापैकी बहुतांशी लोकांना हे ठाऊक आहे की, गेली कित्येक वर्षे मी श्री मुक्तानंद आश्रमात सेवा करते आहे आणि मला श्रीगुरुमाईच्या सान्निध्यात राहण्याचे सौभाग्य प्राप्त झाले आहे. माझ्या लक्षात आले आहे की, गुरुमाईच्या आवतीभोवती असण्यात एक खास गोष्ट आहे जी मी तुम्हाला सांगू इच्छिते—कारण तुम्हालाही कदाचित ती गोष्ट जाणून घ्यावीशी वाटेल.

प्रत्येक क्षणी, गुरुमाई सार्वभौमिक सिद्धयोग संघम्विषयी आणि त्या नवीन साधकांविषयी विचार करतात, ज्यांचा सिद्धयोग मार्गावरील यात्रेचा आरंभ अद्याप व्हायचा आहे. गुरुमाई जे काही म्हणतात, गुरुमाई जे काही करतात, जी कोणती शिकवण गुरुमाई प्रदान करतात—हे सर्वकाही गुरुमाई समस्त सिद्धयोगींचा व नवीन साधकांचा विचार करून करतात. जगात जेव्हा काही घडते—मग ते सकारात्मक असो वा नकारात्मक—गुरुमाई तुमच्याविषयी विचार करत असतात.

या संदर्भात, एक प्रसंग मी तुम्हाला सांगते.

गेल्या महिन्यात, म्हणजे बाबांच्या महिन्यात, ऑक्टोबरमध्ये, एके दिवशी गुरुमाई नेहमीप्रमाणे आश्रमाच्या परिसरात फेरफटका मारत होत्या. पानगळीचा ऋतू त्याच्या अंतिम टप्प्यात होता, लालसर तपकिरी आणि सोनेरी रंगांची पाने गवतावर आच्छादलेली होती. गुरुमाईनी जेव्हा पानगळीचे हे शांतीपूर्ण दृश्य पाहिले, तेव्हा प्रत्येकाला ते पाहता यावे यासाठी सिद्धयोग मार्गाच्या वेबसाइटच्या माध्यमातून सर्वांना यामध्ये सहभागी करून घेण्याची कल्पना त्यांनी केली.

मी असे का म्हणते आहे की, गुरुमाईनी अशी 'कल्पना' केली? तुम्हाला असा प्रश्न पडेल की, मला हे कसे ठाऊक? गोष्ट अशी आहे की, त्या दिवशी जी महिला गुरुमाईबरोबर होती, तिच्याकडून मी हे ऐकले होते. ही महिला गुरुमाईना सांगत होती की, ती आश्रमात कोणती सेवा अर्पण करते आणि त्याच वेळी गुरुमाईनी जमिनीवर आच्छादलेल्या पानांकडे तिचे लक्ष वेधले.

गुरुमाई म्हणाल्या, "पाहा! निसर्गाने हजारो-हजारो पाने पृथ्वीला अर्पण केली आहेत. या प्रचुरतेविषयी आपण सर्वांना सांगायला हवे. आता एक उत्सव येणार आहे ना ज्याला 'हॅप्पी थॅक्सगिव्हिंग डे' म्हणतात? होय! निसर्ग धरणीमातेप्रति त्याच्या कृतज्ञतेचा उत्सव कशा प्रकारे साजरा करतो हे आपण सर्वांना सांगितलेच पाहिजे. तेव्हा—असे कर आणि तसे कर." असे सांगून गुरुमाईनी त्या महिलेला विशिष्ट मार्गदर्शन केले की, तिने कशा प्रकारे कशाची रचना करावी.

हे सेवाकार्य प्राप्त झाल्यामुळे त्या सिद्धयोगीला खूप आनंद झाला. ती अतिशय उत्साहाने ते कार्य पूर्ण करण्यास सरसावली! आणि हा व्हीडिओ ज्याचे शीर्षक आहे, "कृतज्ञता, कृतज्ञतेचे स्वरूप ♥" आश्रम-परिसरातील गुरुमाईच्या त्या दिवशीच्या फेरफटक्याचेच फळ आहे.

आता, तुमच्याबद्दल गुरुमाई विचार करत आहेत, असे मी आधी म्हणाले होते का? माझी अशी इच्छा आहे की, तुम्ही हे जाणावे की, या व्हीडिओद्वारे तुम्ही गुरुमाईसह आनंदमय थॅक्सगिव्हिंग साजरा करत आहात आणि गुरुमाईदेखील तुमच्याबरोबर हे पर्व साजरे करत आहेत.

आणि मी असे म्हणाले होते का की, कृतज्ञता अभिव्यक्त झाली की वृद्धिंगत होते?

कित्येक पालक जेव्हा श्री मुक्तानंद आश्रमात येतात, तेव्हा गुरुमाईना सांगतात की, त्यांच्या मुलांना सिद्धयोग मार्गाच्या वेबसाइटवर असलेले फोटो खूप आवडतात—विशेषतः 'ॐ'च्या आणि हृदयाच्या आकारांचे फोटो. हे ऐकून गुरुमाईना अतिशय प्रसन्नता वाटते. गुरुमाईचा सदैव हा संकल्प आहे की, 'ॐ'च्या आणि हृदयाच्या या आकारांद्वारे सर्व वयोगटातील लोकांना सिद्धयोग मार्गाच्या शिकवणी प्राप्त व्हाव्यात.

अनेक प्रसंगी गुरुमाईनी पाहिले आहे की, पाने जमिनीवर पडल्यानंतरही 'ॐ'चे आणि हृदयाचे आकार बनतात. म्हणून, या व्हीडिओत तुम्ही पाहाल की, काही हृदयाकार स्वतः निसर्गाने बनवले आहेत. आणि अन्य आकार आश्रमातील सिद्धयोगींनी बनवले आहेत, ज्यातून ही गोष्ट ठळकपणे दिसून येते की, हा आहे “धरणीमातेच्या हृदयाचा जिवंतपणा,” जसे की, गुरुमाईनी सांगितले आहे.

गुरुमाईना जेव्हा कळले की, मी कृतज्ञतेवर हे भाष्य लिहिते आहे आणि याचाच एक भाग म्हणून मी या व्हीडिओचा परिचय देणार आहे, तेव्हा गुरुमाईनी विचारले की, भगवद्गीतेमध्ये भगवान श्रीकृष्णाने एक पान त्यांना अर्पण करण्याविषयी जे सांगितले आहे, त्याविषयी मी विचार केला आहे का?

मी उत्तर दिले, “होय! मी माझ्या भाष्यात त्या श्लोकाविषयी निश्चितच लिहीन.”

तर, तो श्लोक असा आहे—परम गुरू, भगवान श्रीकृष्ण आपल्या प्रिय शिष्याला, अर्जुनाला सांगतात, “केवळ एक पान किंवा फूल, एखादे फळ, किंवा थोडेसे पाणीदेखील जर भक्तिभावाने मला अर्पण केले, तर ते मी ग्रहण करेन.”^१

मला स्पष्टपणे हे जाणवते आहे की, या हृदयस्पर्शी व्हीडिओद्वारे गुरुमाई, सिद्धयोगाचा अभ्यास करत असलेल्या आपल्या सर्वांना धन्यवाद देत आहेत. मला हे माहीत आहे की, आपला निष्ठापूर्ण अभ्यास या विश्वाला प्रकाशाने भरून टाकतो आणि मी हेदेखील जाणते की, आपल्यामुळे नवीन साधक त्यांच्या स्वतःच्या आध्यात्मिक मार्गाविषयी जागरूक होऊ शकतात.

माझे हे भाष्य वाचल्याबद्दल, थॅन्क्सगिव्हिंगच्या या आनंददायी प्रसंगी, मी आपल्या सर्वांप्रति हार्दिक आभार व्यक्त करते.

© २०२५ एस. वाय. डी. ए. फाउंडेशन®. सर्वाधिकार सुरक्षित.

^१ स्वामी कृपानंद, *Jnaneshwar's Gita: A Rendering of the Jnaneshwari* [स्टेट युनिव्हर्सिटी ऑफ न्यूयॉर्क प्रेस, १९८९], श्लोक १८.३६. ७७२-७३, पृ ३१६.

^२ भगवद्गीता ९.२६; इंग्रजी भाषांतर © २०२५ एस. वाय. डी. ए. फाउंडेशन®.